

13. Přehled vybraných projevů rizikového chování u dětí základní a střední školy.

Základy pedagogiky

Doc. PhDr. PaedDr. Kamil JANIŠ, CSc.

Co je to šikana?

Pojem **ŠIKANA** pochází z francouzštiny (chicane = zlomyslné obtěžování, týrání).

ŠIKANA

- jakékoli chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat jiného člověka, případně skupinu lidí. Nejčastěji nese prvky psychického nátlaku a fyzického ubližování.

Šikana je velmi nebezpečná.

Znaky šikany

- **záměrnost**
 - **opakovanost**
 - **dlouhodobost**
 - **samoúčelnost agrese**
 - **nepoměr sil**
 - **bezmocnost oběti (dominantní znak)**
- Neoddělitelnou součástí problému je špatná skupinová dynamika.

Základní znaky šikany - PŘÍMÉ

- posměšné poznámky, pokořující přezdívky, nadávky, ponižování, žerty na jeho účet
- kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským (nenávislným, pohrdavým) tónem
- nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary (kupoval nebo za něj platil)
- nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich
- honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí
- rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout

Základní znaky šikany - NEPŘÍMÉ

- o přestávkách je osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády, při týmových sportech bývá volen do mužstva mezi posledními
- o přestávkách vyhledává blízkost učitelů
- školní prospěch se náhle a nevysvětlitelně zhoršuje
- jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené, odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí
- mění svoji pravidelnou cestu do a ze školy
- začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole
- odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit

Podle typu agrese (prostředku týrání) rozlišujeme:

Fyzická šikana

Psychická šikana

Kyberšikana – (jedna z forem psychické šikany prostřednictvím ICT)

Podle typu agrese (prostředku týrání) rozlišujeme:

Fyzická šikana

Šikanování fyzické aktivní

- Přímé - fyzické napadení oběti agresorem (bití, kopání, fackování atd.).
- Nepřímé - agresor vše řídí a např. pošle někoho, aby oběť zbil. Brání a ničí věci oběti

Šikanování fyzické pasivní

- Přímé - agresor fyzicky brání oběti dosahovat svých cílů (např. nedovolí oběti, aby si sedla do lavice).
- Nepřímé - agresor odmítá splnit požadavky oběti (např. odmítne požádání oběti odejít na záchod).

Podle typu agrese (prostředku týrání) rozlišujeme:

Psychická šikana

Šikanování psychické aktivní

- Přímé - nadávání, urážení, zesměšňování.
- Nepřímé - rozšiřování pomluv, případně pomoci kreseb apod.

Šikanování psychické pasivní

- Přímé - neodpovídání na pozdrav nebo na otázku (odmítání komunikace)
- Nepřímé - spolužáci se oběti nezastanou, zejména při nespravedlivém obvinění.

Účastníci šikany: agresor/útočník x oběť

Agresor: nadprůměrně tělesně zdatný jedinec, kladný vztah k projevům agrese, má sníženou schopnost vcítit se do pocitů druhého, disharmonická osoba.

Pro muže je typická fyzická forma nátlaku.

Pro ženy je typická šikana psychická.

- **Oběť:** může být **kdokoliv**, má menší fyzickou sílu, menší vzrůst, je nadprůměrně inteligentní, viditelná odlišnost (obezita, koktání apod.), barva pleti, ze sociálně slabé rodiny. **jedinec často nižší postavy**